

DOI: 10.18276/sip.2018.51/1-08

Halina Nakoneczna-Kisiel*

Uniwersytet Szczeciński

WYBRANE UWARUNKOWANIA LOKALIZACJI ZAGRANICZNYCH INWESTYCJI BEZPOŚREDNICH W WOJEWÓDZTWIE ZACHODNIOPOMORSKIM

Streszczenie

Celem niniejszego opracowania jest próba odpowiedzi na pytanie, jakie uwarunkowania zadecydowały o lokalizacji ZIB w województwie zachodniopomorskim oraz jakie jest miejsce tego regionu w napływie tej formy kapitału do Polski. Z badań wynika, że zachodniopomorskie nie było w stanie zagwarantować inwestorom bezpośrednim korzyści wynikających z motywów rynkowych ze względu na niską wartość PKB, małą liczbą mieszkańców i małą chłonność rynku lokalnego. Inwestorzy mogli natomiast liczyć na korzyści wynikające z realizacji motywów zasobowych (dużej dostępności siły roboczej, niskiego wynagrodzenia przy relatywnie wysokiej wydajności zatrudnionych oraz wysokiej dostępności transportowej). Lokalizacji ZIB w regionie nie sprzyjała niska jakość siły roboczej. Uwarunkowania te spowodowały, że analizowane województwo charakteryzowało się niewielkim udziałem zarówno w łącznej liczbie zlokalizowanych w Polsce przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznych, jak i w wartości wniesionego kapitału ogółem. Dalszych badań wymaga jednak rola klimatu inwestycyjnego i jego związku z lokalizacją ZIB. Problem ten pominięto ze względu na ograniczone ramy opracowania.

Słowa kluczowe: zagraniczne inwestycje bezpośrednie, motywy lokalizacji, klimat inwestycyjny, województwo zachodniopomorskie

* Adres e-mail: hakisiel@wp.pl

Wprowadzenie

Zmiany ustrojowe zapoczątkowane w końcu lat 80. ubiegłego wieku stworzyły warunki do podejmowania działalności gospodarczej przez inwestorów zagranicznych w Polsce. Napływ kapitału w formie inwestycji bezpośrednich charakteryzował się więc coraz wyższą dynamiką. Wynikało to z potrzeb przebudowy i unowocześnienia gospodarki dysponującej strukturalnie niskim poziomem akumulacji wewnętrznej (szerzej m.in. Karaszewski, 2001).

Rozmieszczenie zagranicznych inwestycji bezpośrednich (ZIB) jest jednak bardzo nierównomierne, co pogłębia przestrzenne dysproporcje w rozwoju kraju. Z badań wynika, że inwestycje te zlokalizowane są głównie w obrębie stolicy, w silnych ośrodkach przemysłowych (Śląsk, Wielkopolska, Trójmiasto), wokół głównych szlaków komunikacyjnych, a także wzdłuż zachodniej granicy kraju (Heller, Warzała, 2005, s. 788; Zagórska, 2016, s. 48–55). Powstaje wobec tego pytanie, jakie uwarunkowania zadecydowały o lokalizacji ZIB w Zachodniopomorskiem oraz jakie jest jego miejsce w napływie tej formy kapitału do Polski. Odpowiedzi na te pytania są celem niniejszego artykułu.

Przyjętemu celowi podporządkowano strukturę pracy. W punkcie pierwszym przedstawiono teoretyczne ujęcie uwarunkowań lokalizacji inwestycji bezpośrednich, czyli motywów i klimatu inwestycyjnego, w drugim scharakteryzowano skalę, dynamikę i strukturę zarejestrowanych w Zachodniopomorskiem podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego oraz będącego w ich dyspozycji kapitału podstawowego, zaś w trzeciej – ze względu na ograniczone ramy opracowania – zweryfikowano jedynie motywy lokalizacji inwestycji, natomiast zrezygnowano z klimatu politycznego i jego związku z wysokością absorpcji ZIB w regionie. Metodami badawczymi wykorzystanymi do realizacji celu były analiza porównawcza i opisowa danych statystycznych GUS, które uzupełniono analizą literatury przedmiotu. Okres badawczy obejmuje lata 2000–2015, ponieważ wcześniejsze dane (dostępne od 1997 r.) są nieporównywalne ze względu na wprowadzony w 1990 roku nowy podział administracyjny kraju.

1. Uwarunkowania lokalizacji ZIB w aspekcie teoretycznym

W literaturze przedmiotu podkreśla się, że wybór miejsca lokalizacji inwestycji bezpośrednich zależy z jednej strony od motywów, którymi kierują się inwesto-

rzy zagraniczni planujący inwestycje poza krajem swojej siedziby, z drugiej zaś od klimatu inwestycyjnego tworzonego w krajach zabiegających o ich lokowanie na swoich terenach (Przybylska, 2001, s. 100; Michalik, 2010, s. 77).

Dla inwestora bezpośredniego motywem wywozu kapitału za granicę jest poszukiwanie korzyści możliwych do osiągnięcia z prowadzonej tam działalności gospodarczej. Korzyści te wynikają ze zdobycia nowych rynków zbytu, tanich zasobów, nowych źródeł poprawy efektywności oraz nowych strategii (Dunning, 2006, s. 206, cyt. za: Wawrzyniak, 2010, s. 90). Poniżej przedstawiono mierniki wymienionych korzyści, koncentrując się głównie na tych, które można zilustrować odpowiednimi danymi statystycznymi. Rozmiary rynku zbytu odzwierciedla wartość PKB, a jego chłonność liczba ludności i PKB *per capita*. Wśród motywów zasobowych najważniejsze znaczenie dla inwestorów zagranicznych mają koszty siły roboczej oraz innych czynników wytwórczych. Koszty siły roboczej wyraża przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (Przychodzeń, 2017), natomiast zasobów rzeczowych – ceny ziemi, nieruchomości, surowców itd. Przy analizie kosztów siły roboczej uwzględnia się również jej wydajność oraz kwalifikacje. Motywy efektywnościowe mają z kolei na celu poszukiwanie źródeł zwiększających efektywność planowanej inwestycji. Inwestor bierze więc pod uwagę przede wszystkim wydajność czynników produkcji (osobowych i rzeczowych) oraz koszty transportu, które mierzy się odległością między stolicą kraju przyjmującego a wysyłającego kapitał. Wreszcie celem motywów związanych z poszukiwaniem nowych strategii jest zwiększenie konkurencyjności inwestora zagranicznego na rynku międzynarodowym czy też budowa prestiżu marki na rynku globalnym (Michalak, 2010, s. 77). W tym kontekście chodzi głównie o dostęp do nowych technologii, ośrodków naukowo-badawczych, patentów itd.

Klimat inwestycyjny jest różnie interpretowany. Jest to na ogół zestaw warunków zależnych głównie od polityki państwa przyjmującego inwestycje bezpośrednie, które zachęcają lub zniechęcają inwestorów zagranicznych do podjęcia decyzji o lokalizacji inwestycji na danym obszarze (Witkowska, 1996, s. 57). Na warunki te składają się: system polityczno-prawny, warunki ekonomiczne, otoczenie społeczno-kulturowe, infrastruktura oraz otoczenie biznesu. Na niezbędny udział państwa w tworzeniu klimatu inwestycyjnego wskazuje również K. Przybylska. Według tej autorki głównymi zadaniami państwa jest tworzenie: warunków dla funkcjonowania podmiotów zagranicznych (czyli zagwarantowanie stabilności ekonomicznej, politycznej oraz prawnej), udogodnień dla funkcjonowania inwestycji bezpośrednich (poprzez m.in. zachęty inwestycyjne i jakość otoczenia biznesu) oraz ograniczanie ryzyka inwestycyjnego (Przybylska, 2001, s. 100). Stabilność ekonomiczną najczę-

ściej mierzy się za pomocą kształtowania się inflacji, kursu walutowego oraz stopy procentowej, polityczną – uwzględniając stabilność rządu, konflikty wewnętrzne i zewnętrzne oraz demokratyczną odpowiedzialność rządu, natomiast prawną – za pomocą m.in. częstotliwości zmiany przepisów regulujących funkcjonowanie ZIB. Zagwarantowanie stabilności ekonomicznej, politycznej i prawnej skutkuje ograniczeniem ryzyka inwestycyjnego.

2. Skala i struktura napływu kapitału zagranicznego

W roku 2015 w Zachodniopomorskiem zlokalizowanych było blisko 1500 podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego. W porównaniu z 2000 rokiem było ich ponad 46% więcej. Dynamika badanej zbiorowości była jednak wyraźnie niższa od średniej krajowej, a ponadto od notowanej w dziewięciu województwach Polski. W rezultacie udział analizowanego w ogólnej liczbie podmiotów z kapitałem zagranicznym w Polsce zmniejszył się z 7,2% w 2000 roku do 5,8% w końcu 2015 roku (por. tab. 1).

Tabela 1. Liczba podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego według województw

Województwo	Liczba podmiotów				Dynamika (2000 = 100)			Struktura (%)			
	2000	2005	2010	2015	2005	2010	2015	2000	2005	2010	2015
Dolnośląskie	1 587	1 831	2 274	2 260	115,4	143,3	142,4	11,1	10,9	9,9	8,7
Kujawsko-pomorskie	403	457	571	557	113,4	141,7	138,2	2,8	2,7	2,5	2,1
Lubelskie	294	332	343	460	112,9	116,7	156,5	2,1	2,0	1,5	1,8
Lubuskie	648	682	777	657	105,2	119,9	101,4	4,5	4,1	3,4	2,5
Łódzkie	690	726	950	1 047	105,2	137,7	151,7	4,8	4,3	4,1	4,0
Małopolskie	902	920	1 471	1 762	102,0	163,1	195,3	6,3	5,5	6,4	6,8
Mazowieckie	3 791	5 330	8 576	10 030	140,6	226,2	264,6	26,6	32,8	37,2	38,6
Opolskie	449	420	471	434	93,5	104,9	96,7	3,2	2,5	2,0	1,7
Podkarpackie	244	271	345	529	111,1	141,1	216,8	1,7	1,6	1,5	2,0
Podlaskie	92	100	141	196	108,7	153,3	213,0	0,6	0,6	0,6	0,8
Pomorskie	1 002	1 041	1 246	1 373	103,9	124,4	137,0	7,0	6,2	5,4	5,3
Śląskie	1 408	1 652	2 077	2 407	117,3	147,5	171,0	9,9	9,8	9,0	9,3
Świętokrzyskie	185	148	174	177	80,0	94,1	95,7	1,3	0,9	0,8	0,8
Warmińsko-mazurskie	270	262	301	273	97,0	111,5	101,1	1,9	1,6	1,3	1,1
Wielkopolskie	1 256	1 385	2 062	2 302	110,3	164,2	183,3	8,8	8,2	8,9	8,9
Zachodniopomorskie	1 023	1 074	1 299	1 497	105,0	127,0	146,3	7,2	6,4	5,6	5,8
Ogółem	14 244	16 837	23 078	25 961	118,2	162,0	182,3	100,01	100,0	100,0	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS, *Działalność...* (za odpowiednie lata).

Pod względem liczby przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym zachodniopomorskie zajmuje szóste miejsce w kraju. Wyprzedzają je województwa: mazowieckie, w którym w 2015 roku było zarejestrowanych blisko 39% podmiotów, śląskie (ponad 9%), wielkopolskie (8,9%), dolnośląskie (8,7%) i małopolskie (6,8%). Jednak największy dystans dzieli badane województwo od województwa mazowieckiego. W 2015 roku w tym ostatnim udział przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym był 6,7 razy większy niż w Zachodniopomorskim, podczas gdy w 2000 roku tylko 3,7 razy. Wskazuje to na malejące zainteresowanie inwestorów zagranicznych województwem zachodniopomorskim jako miejscem lokalizacji inwestycji bezpośrednich.

W strukturze podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego według klas wielkości dominowały mikro przedsiębiorstwa (do dziewięciu pracujących). W 2015 roku ich udział wynosił 71% i był o 9,7 p.p. większy niż piętnaście lat temu. Tendencję spadkową odnotowano natomiast w klasie jednostek małych (do 49 pracujących) i średnich (do 249 pracujących). Udział tych pierwszych zmniejszył się bowiem z 24,6% w 2000 roku do 16,6% w 2015 roku, a drugich odpowiednio z 11,4 do 9,7%. Struktura podmiotów dużych (o liczbie pracujących 250 i więcej) nie uległa istotnym zmianom. W badanym okresie ich udział kształtował się bowiem na poziomie 2,6–2,7%. Był jednak najniższy wśród wszystkich województw w Polsce (GUS, *Działalność...*, za odpowiednie lata). Świadczy to również o małej atrakcyjności lokalizacyjnej województwa zachodniopomorskiego dla inwestorów bezpośrednich.

Zmiany w wartości kapitału podstawowego¹, jakim dysponowały ulokowane w Zachodniopomorskim spółki z udziałem kapitału zagranicznego, nie odzwierciedlały zmian w ich liczebności. W latach 2000–2015 wartość kapitału podstawowego wzrosła bowiem ponad 6,6 razy (odpowiednio z 1,2 do 7,9 mld zł) i charakteryzowała się najwyższą dynamiką na tle pozostałych województw w Polsce (por. tab. 2). Skutkowało to wzrostem udziału regionu w łącznej wartości zgromadzonego kapitału podstawowego oraz poprawą pozycji zajmowanej pod tym względem w kraju.

¹ W niniejszym opracowaniu kapitał podstawowy został utożsamiony z kapitałem zagranicznym, ponieważ w badanym okresie udział kapitału zagranicznego w strukturze kapitału podstawowego kształtował się w granicach 91–98%.

Tabela 2. Kapitał podstawowy podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego według województw (mld zł)

Województwo	Wartość						Dynamika (2000 = 100)						Struktura (%)		
	2000	2005	2010	2015	2005	2010	2015	2000	2005	2010	2005	2010	2015		
Dolnośląskie	3 481,6	10 213,4	16 944,9	17 668,7	293,4	486,7	507,5	4,1	7,7	9,4	7,7	9,4	7,9		
Kujawsko-pomorskie	774,9	1 896,5	2 811,5	2 960,0	244,7	362,8	382,0	0,9	1,4	1,6	1,4	1,6	1,3		
Lubelskie	1 111,6	822,8	991,7	1 836,0	74,0	89,2	165,2	1,3	0,6	0,6	0,6	0,6	0,8		
Lubuskie	1 247,6	1 444,6	2 492,3	1 509,6	115,8	199,8	121,0	1,5	1,1	1,4	1,1	1,4	0,7		
Łódzkie	2 359,6	2 941,5	4 441,0	5 401,0	124,7	188,2	228,9	2,8	2,2	2,5	2,2	2,5	2,5		
Małopolskie	5 221,7	9 905,8	11 635,2	13 713,9	189,7	222,8	262,6	6,1	7,5	6,5	7,5	6,5	6,2		
Mazowieckie	51 137,4	68 668,1	89 806,0	106 679,4	134,3	175,6	208,6	60,0	51,9	49,9	51,9	49,9	47,9		
Opolskie	1 079,2	1 440,4	1 683,1	2 239,8	133,5	156,0	207,5	1,3	1,1	0,9	1,1	0,9	1,0		
Podkarpackie	1 015,9	1 515,6	2 235,3	5 973,3	149,2	220,0	588,0	1,2	1,1	1,2	1,1	1,2	2,7		
Podlaskie	538,2	267,1	419,8	492,5	49,6	78,0	91,5	0,6	0,2	0,2	0,6	0,2	0,2		
Pomorskie	2 200,2	4 523,0	6 221,1	9 742,5	205,6	282,8	442,8	2,6	3,4	3,5	2,6	3,4	4,4		
Śląskie	5 087,9	11 142,4	16 621,4	19 260,0	219,0	236,7	237,5	6,0	8,4	9,2	6,0	8,4	8,7		
Świętokrzyskie	1 764,3	2 997,0	3 003,1	2 967,0	169,9	170,2	168,2	2,1	2,3	1,7	2,1	2,3	1,3		
Warmińsko-mazurskie	724,4	688,8	1 653,5	1 491,4	95,1	228,3	205,9	0,8	0,5	0,9	0,8	0,5	0,7		
Wielkopolskie	6 324,5	10 926,9	14 442,8	22 650,5	172,8	228,4	358,1	7,4	8,3	8,0	7,4	8,3	10,2		
Zachodniopomorskie	1 196,8	3 004,2	4 475,4	7 947,9	251,0	373,9	664,1	1,4	2,3	2,5	1,4	2,3	3,6		
Ogółem	85 265,6	132 398,0	179 877,8	222 533,6	155,3	211,0	261,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0		

Źródło: jak pod tabelą 1.

Udział badanego województwa w napływie kapitału zagranicznego do Polski wzrósł ponad 2,5 razy (z 1,4% w 2000 r. do 3,6% w 2015 r.). Podobne tendencje miały miejsce tylko w pięciu województwach, pozostałe zaś odnotowały wyraźne spadki. Zachodniopomorskie przesunęło się więc z dziewiątego na siódme miejsce. Na pierwszym miejscu znajdowało się województwo mazowieckie, w którym inwestorzy ulokowali prawie 50% kapitału zagranicznego, na drugim wielkopolskie (10,2%), na trzecim śląskie (8,7%), na czwartym dolnośląskie (7,9%), na piątym małopolskie (6,2%), a na szóstym pomorskie (4,4%). Dystans dzielący badane województwo pod względem ulokowanego kapitału był znów największy w odniesieniu do województwa mazowieckiego, jednak, odwrotnie niż w przypadku liczby zlokalizowanych przedsiębiorstw, wykazywał tendencję malejącą. W 2000 roku inwestorzy ulokowali w nim blisko 43 razy mniej kapitału niż w Mazowieckim, natomiast w końcu 2015 roku relacja ta zmalała do około 13 razy.

Największą część wniesionego kapitału podstawowego inwestorzy bezpośredni zaangażowali w podmioty duże, których w Zachodniopomorskim było jednak – jak wcześniej wykazano – najmniej. W 2015 roku ulokowali w tych ostatnich ponad 70% kapitału ogółem, w mikroprzedsiębiorstwach tworzących najliczniejszą grupę około 14%, natomiast w małych i średnich odpowiednio 8,7 i 6,7%. W latach 2008–2014 kapitał ten został wykorzystany przede wszystkim w spółkach prowadzących działalność z zakresu przetwórstwa przemysłowego (średnio około 70%) (Urząd Statystyczny w Szczecinie, 2010, 2011, 2016). Była to głównie produkcja wyrobów z drewna, korka, słomy i wikliny, produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych oraz produkcja artykułów spożywczych, a zatem towarów nisko przetworzonych i trudno zbywalnych na rynku światowym. Relatywnie mniejszym zainteresowaniem badanych jednostek cieszyły się natomiast następujące sekcje PKD: rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, w których ulokowano średnio około 3% kapitału podstawowego, handel i naprawy (9,5%) oraz obsługa nieruchomości (2,3%). Sekcje te również nie zwiększają udziału województwa w międzynarodowym podziale pracy.

Do zachodniopomorskiego kapitał zagraniczny napływał głównie z krajów Unii Europejskiej. W latach 2008–2014 jego udział w łącznej jego wartości w regionie kształtował się w granicach 95–97% (Urząd Statystyczny w Szczecinie, 2010, 2011, 2016). Głównymi inwestorami byli jednak Niemcy i Dania, których udział wynosił średnio po 18%, a następnie Szwecja i Holandia (po 4%). Relatywnie wysoka pozycja większości wymienionych krajów wynikała z posiadanej przez województwo renty geograficznej (blisko sąsiedzkiego położenia). O korzyściach z tym związanych będzie mowa w dalszych rozważaniach.

3. Weryfikacja motywów lokalizacyjnych ZIB w Zachodniopomorskiem

W 2015 roku badany region pod względem rozmiaru rynku mierzonego wartością PKB plasował się na dalekim, 10. miejscu (por. tab. 3). Wyprzedzały go województwa: mazowieckie, które charakteryzowało się prawie sześć razy większą wartością PKB, śląskie (3,3 razy), wielkopolskie (2,6 razy), dolnośląskie (2,3 razy) i małopolskie (2 razy) a więc regiony, do których – jak wcześniej wykazano – napłynęło najwięcej ZIB.

Tabela 3. Wskaźniki ilustrujące rynkowe motywy lokalizacji ZIB w 2015 roku

Województwo	PKB*	Udział Polska = 100		Liczba ludności	Udział Polska = 100		PKB <i>per capita</i> *		Tempo wzrostu PKB	
	mln zł	%	miejsce	tys.	%	miejsce	zł	miejsce	2013 = 100	miejsce
Dolnośląskie	145 512	8,5	4	2 904	7,6	5	50 031	2	103,2	6
Kujawsko-pomorskie	76 063	4,4	8	2 086	5,4	9	36 379	9	102,3	11
Lubelskie	67 074	3,9	9	2 140	5,6	8	31 170	16	101,8	12
Lubuskie	38 416	2,2	13	1 018	2,6	14	37 635	8	103,8	2
Łódzkie	104 951	6,1	6	2 494	6,5	6	41 839	6	103,6	4
Małopolskie	134 008	7,8	5	3 373	8,8	4	39 834	7	103,5	5
Mazowieckie	381 551	22,2	1	5 349	13,9	1	71 659	1	103,7	3
Opolskie	36 393	2,1	14	996	2,6	14	36 299	11	103,9	1
Podkarpackie	67 350	3,9	9	2 128	5,5	10	31 642	15	102,3	11
Podlaskie	38 605	2,2	13	1 189	3,1	13	32 350	13	102,6	10
Pomorskie	97 833	5,7	7	2 308	6,0	7	42 558	5	102,7	9
Śląskie	213 589	12,4	2	4 571	11,9	2	46 499	4	103,1	7
Świętokrzyskie	41 304	2,4	12	1 257	3,3	12	32 640	12	102,8	8
Warmińsko-mazurskie	46 191	2,7	11	1 440	3,7	11	31 955	14	103,5	5
Wielkopolskie	166 508	9,7	3	3 475	9,0	3	47 992	3	103,9	1
Zachodniopomorskie	64 356	3,7	10	1 711	4,5	10	37 461	10	103,5	5
Polska	1 719 704	100,0	–	38 437	100,0	–	44 686	–	103,3	–

* W cenach bieżących.

Źródło: obliczenia własne na podstawie GUS (2016).

Pod względem zaludnienia zachodniopomorskie znajdowało się również na 10. miejscu. Wyprzedzały go znów te same województwa, czyli: mazowieckie z ponad trzy razy większą liczbą mieszkańców, śląskie (2,6), wielkopolskie i małopolskie (po około dwa razy) oraz dolnośląskie (1,7). Tego rodzaju „naturalne” zróżnicowa-

nie było niewątpliwie kolejną istotną przyczyną różnicującą skalę zaangażowania kapitału oraz aktywności podmiotów bezpośrednich w badanym regionie. Przy tak małej liczbie ludności inwestorom zagranicznym trudno było liczyć na zatrudnienie odpowiedniej liczby pracowników. Stąd dominacja w regionie mikro przedsiębiorstw z ich udziałem, spadek małych i średnich oraz stabilizacja (na bardzo niskim poziomie) dużych.

Miernik PKB *per capita* odzwierciedla nie tylko poziom dochodów, ale również jakość popytu, w sensie zwiększonego zapotrzebowania na dobra bardziej zaawansowane i o wyższej jakości (Wawrzyniak, 2010, s. 92). Wysokość tego wskaźnika plasowała zachodniopomorskie również na 10. miejscu w kraju, była bowiem blisko o 16% niższa od średniej krajowej, a ponadto o prawie 50% niższa niż w województwie mazowieckim, o ponad 21% niższa niż w dolnośląskim i wielkopolskim oraz ponad 10% niższa niż w pomorskim i łódzkim. Taki poziom dochodu na jednego mieszkańca nie zachęcał inwestorów bezpośrednich do zakładania dużych przedsiębiorstw specjalizujących się w bardziej zaawansowanym przetwórstwie przemysłowym. Dowodzi tego wcześniej przeprowadzona analiza działalności według wybranych sekcji PKD z wyraźną koncentracją na wyrobach nisko przetworzonych.

Dla inwestorów zagranicznych poszukujących nowych rynków zbytu ważnym czynnikiem jest również tempo wzrostu, ponieważ informuje zarówno o potencjale rynku, jak i jego atrakcyjności (Wawrzyniak, 2010, s. 92). W odniesieniu do województwa zachodniopomorskiego wskaźnik ten był o 0,2 p.p. wyższy od notowanego średnio w Polsce (3,3%). Wyższą dynamikę rozwoju niż badany region osiągnęło jednak dziewięć województw, w tym najwyższą opolskie i lubuskie. Jednak udział tych ostatnich w liczbie zarejestrowanych podmiotów i wartości wniesionego kapitału zagranicznego był odpowiednio 3–4 i 3–5 razy mniejszy niż w Zachodniopomorskiem. Wskazuje to, że wysokie tempo wzrostu w odniesieniu do regionów nie zawsze ma dodatnie znaczenie dla napływu ZIB.

Rozpatrzmy teraz, jakimi motywami kierowali się inwestorzy bezpośredni poszukujący w Zachodniopomorskiem tanich zasobów. Wśród tych ostatnich rozpatrywane były m.in. dostępność siły roboczej, o której świadczy stopa bezrobocia, przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto oraz wydajność pracy.

W 2015 roku stopa bezrobocia w badanym regionie wynosiła 13,1%. W porównaniu ze średnią krajową była o ponad 1/3 wyższa (por. tab. 4). Tak wysokie bezrobocie plasowało region na dziewiątym miejscu w kraju. Niższą stopę bezrobocia odnotowały natomiast województwa: wielkopolskie (o ponad 1/2), śląskie, mazowieckie, małopolskie i dolnośląskie (o blisko 2/5) oraz pomorskie (o 1/3). Odzwierciedleniem

dużej dostępności siły roboczej w Zachodniopomorskiem było o 10% niższe przeciętne wynagrodzenie od średniego w Polsce. Pod tym względem znajdowało się ono również na dziewiątym miejscu w kraju. Wyższe płace odnotowano w wyżej wymienionych województwach o niższej stopie bezrobocia. Wyjątkiem były województwa wielkopolskie i małopolskie, w których stopa bezrobocia należała do relatywnie najniższych w Polsce, a przeciętne wynagrodzenie kształtowało się na poziomie odpowiednio około 10 i 6% niższym od przeciętnego w kraju. Przyczyną tego zjawiska była relatywnie niższa w nich wydajność pracy w porównaniu ze średnią w Polsce, a nawet Zachodniopomorskiem. W odniesieniu do tego ostatniego można więc stwierdzić, że niski koszt siły roboczej w połączeniu z relatywnie wyższą wydajnością niż przeciętnie w kraju był czynnikiem sprzyjającym napływowi ZIB.

Tabela 4. Wskaźniki ilustrujące zasobowe motywy lokalizacji ZIB w 2015 roku

Województwo	Stopa bezrobocia		Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto		Wydajność pracy na jednego zatrudnionego*		Liczba studentów	
	%	miejsce	zł	miejsce	tys. zł	miejsce	na 1000 mieszkańców	miejsce
Dolnośląskie	8,5	4	3 960,5	3	120 270,3	2	46	3
Kujawsko-pomorskie	13,2	13	3 369,9	15	95 367,0	10	30	8
Lubelskie	11,7	9	3 498,0	10	72 781,4	16	37	6
Lubuskie	10,5	8	3 375,7	13	101 796,2	7	16	14
Łódzkie	10,3	7	3 574,3	6	97 283,9	9	33	7
Małopolskie	8,3	3	3 667,0	5	89 890,3	12	52	1
Mazowieckie	8,3	3	4 801,5	1	140 622,8	1	51	2
Opolskie	10,1	6	3 565,0	7	100 332,7	8	25	11
Podkarpackie	13,2	13	3 371,5	14	73 754,5	15	27	10
Podlaskie	11,8	10	3 455,6	11	82 868,6	13	30	8
Pomorskie	8,9	5	3 851,7	4	108 680,8	4	41	4
Śląskie	8,2	2	3 969,7	2	113 264,5	3	28	9
Świętokrzyskie	12,5	11	3 374,6	12	78 733,3	14	21	13
Warmińsko-mazurskie	16,2	14	3 324,0	16	94 552,2	11	23	12
Wielkopolskie	6,1	1	3 543,2	8	101 902,8	6	38	5
Zachodniopomorskie	13,1	12	3 527,0	9	108 525,8	5	28	9
Polska	9,7	–	3 907,9	–	105 137,1	–	33	–

* Wartość dodana brutto (PKB minus podatki i subwencje) podzielona przez liczbę pracujących.

Źródło: jak pod tabelą 3.

Istotnym motywem, który uwzględniają inwestorzy poszukujących tanich zasobów, jest także jakość siły roboczej. Ma to szczególne znaczenie dla inwestycji kapitałochłonnych, angażujących zaawansowaną technologię (Wawrzyniak, 2010, s. 96). W badanym województwie jakość siły roboczej mierzona liczbą studentów na 1000 mieszkańców nie sprzyjała napływowi ZIB. Pod tym względem znajdowało się ono ponownie na dziewiątej pozycji ze wskaźnikiem 28 studentów, czyli o 15% niższym od średniej krajowej. W województwach, w których notowano największy napływ ZIB, wskaźniki te były od 50% do blisko dwóch razy wyższe.

Kolejnym motywem związanym z poszukiwaniem przez inwestorów tanich zasobów jest dostępność transportowa. Jej rola w kształtowaniu atrakcyjności lokalizacyjnej polega głównie na obniżaniu kosztów dostaw zaopatrzenia oraz redystrybucji produktów finalnych między odbiorcami. Ocena dostępności transportowej winna uwzględniać wiele elementów, w tym m.in. rozwój infrastruktury drogowej, kolejowej, lotniczej i morskiej, położenie względem granicy zachodniej, stolicy oraz międzynarodowych portów morskich (Białek, Oleksiuk, 2011). Ze względu na ramy objętościowe niniejszego opracowania, w analizie dostępności transportowej wykorzystano wyniki badań z ostatniego raportu IBnGR. Z raportu wynika, że zachodniopomorskie znajduje się wśród trzech województw o najwyższej dostępności transportowej, zajmując trzecie miejsce po województwach mazowieckim i wielkopolskim (*Atrakcyjność...*, 2016, s. 15). O relatywnie wysokiej dostępności transportowej badanego regionu zadecydowało przede wszystkim położenie geograficzne, czyli bliskość zachodniej granicy oraz łatwy dostęp do transportu morskiego. Odległości między stolicami krajów, z których pochodziło najwięcej kapitału w formie ZIB, czyli Berlinem, Kopenhagą i Sztokholmem a Szczecinem wynosiły w linii prostej odpowiednio 127, 281 i 691 km. Odległość ze Szczecina do Świnoujścia – będących największymi portami międzynarodowymi – była jeszcze krótsza (zaledwie 57 km w linii prostej).

Podsumowanie

Po przeprowadzeniu badań można na postawione we wstępie pytania odpowiedzieć następująco. Z punktu widzenia celów inwestora zagranicznego województwo zachodniopomorskie nie było w stanie zagwarantować dużych korzyści wynikających z motywów rynkowych. Pod względem rozmiarów rynku mierzonego wartością PKB i liczbą ludności, województwo znajdowało się na odległym, 10. miejscu. Taką samą

pozycję zajmowało w odniesieniu do chłonności rynku. Nie stwarzało to dobrych perspektyw do rozwoju bardziej zaawansowanego przetwórstwa przemysłowego. Jedynie pod względem tempa wzrostu gospodarczego badany region znajdował się na piątym miejscu, co mogło sprzyjać napływowi ZIB. Inwestorzy bezpośredni mogli natomiast spodziewać się korzyści wynikających z realizacji motywów zasobowych. Sprzyjała im w zachodniopomorskim duża dostępność siły roboczej (pod względem wysokości stopy bezrobocia region znajdował się przed podkarpackim, kujawsko-pomorskim i warmińsko-mazurskim), niskie wynagrodzenie (9. miejsce), przy relatywnie wysokiej wydajności pracy (5. miejsce) oraz wysoka dostępność transportowa (3. miejsce). Nie sprzyjała z kolei jakość siły roboczej, ponieważ pod względem liczby studentów na 1000 mieszkańców badany region znajdował się przed województwami podkarpackim, opolskim, warmińsko-mazurskim, świętokrzyskim i lubuskim. Skutkiem większości niesprzyjających uwarunkowań wynikających z motywów rynkowych, ale lepszej realizacji większości analizowanych motywów zasobowych, była względnie wysoka, bo szósta, pozycja badanego województwa pod względem liczby zarejestrowanych podmiotów i siódme miejsce w napływie kapitału zagranicznego. Nie są to jednak powody do radości, jeżeli uwzględni się fakt, że w pierwszym przypadku pięć pierwszych województw skupiło na swoich terenach ponad 72% przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym, a w drugim sześć pierwszych – ponad 85% wniesionego kapitału zagranicznego ogółem. Przeprowadzona analiza nie wyczerpuje jednak w pełni podjętego tematu. W dalszych badaniach należałoby skonfrontować uzyskane wyniki z wpływem klimatu inwestycyjnego na lokalizację ZIB w Zachodniopomorskiem.

Bibliografia

- Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski* (2016). Gdańsk: Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową. Pobrano z: www.ksse.com.pl (15.10.2017).
- Białek, J., Oleksiuk, A. (2011). Zmiany w infrastrukturze transportowej w Polsce w ujęciu regionalnym. *Ekonomista*, 4, 573–599.
- Urząd Statystyczny w Szczecinie (2010). *Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w województwie zachodniopomorskim w 2008 roku* (2010). Informacje i Opracowania Statystyczne. Szczecin.
- Urząd Statystyczny w Szczecinie (2011). *Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w województwie zachodniopomorskim w 2010 roku* (2011). Informacje i Opracowania Statystyczne. Szczecin.

- Urząd Statystyczny w Szczecinie (2015). *Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w województwie zachodniopomorskim w 2014 roku*. Informacje i Opracowania Statystyczne. Szczecin.
- GUS (2001). *Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2000 roku*. Warszawa.
- GUS (2006). *Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2005 roku*. Warszawa.
- GUS (2011). *Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2010 roku*. Warszawa.
- GUS (2016). *Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2015 roku*. Warszawa.
- Heller, J., Warżała, R. (2005). Regionalne uwarunkowania napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Polski. *Ekonomista*, 6, 788.
- Karaszewski, W. (2001). *Przedsiębiorstwa z udziałem kapitału zagranicznego w Polsce w latach 1990–1999*. Toruń: Wydawnictwo Uniwersytetu im. Mikołaja Kopernika w Toruniu.
- Michalik, M. (2010). Determinanty lokalizacji bezpośrednich inwestycji zagranicznych. W: *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne jako czynnik konkurencyjności handlu zagranicznego*, red. M. Maciejewski, S. Wydymus (s. 69–79). Kraków: Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie.
- Przybylska, K. (2001). *Determinanty zagranicznych inwestycji bezpośrednich w teorii ekonomicznej*. Kraków: Akademia Ekonomiczna.
- Przychodzeń, W. (2017). *Czynniki warunkujące napływ BIZ w Polsce w latach 1990–2011*. Pobrano z: www.kozminski.edu.pl (12.10.2017).
- Wawrzyniak, D. (2010). Determinanty lokalizacji bezpośrednich inwestycji zagranicznych. *Gospodarka Narodowa*, 4, 89–111.
- Witkowska, J. (1996). *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Europie Środkowowschodniej. Próba interpretacji na gruncie teorii bezpośrednich inwestycji zagranicznych i teorii integracji*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Zagórska, I. (2016). Podmioty z kapitałem zagranicznym w Polsce w 2014 roku według danych Głównego Urzędu Statystycznego. W: *Inwestycje zagraniczne w Polsce 2014–2015* (s. 48–50). Warszawa: IBR, KiK.

FACTORS DETERMINING LOCATION OF FDI IN ZACHODNIOPOMORSKIE VOIVODESHIP

Summary

The aim of this paper is to attempt to identify the factors determining location of FDI in Zachodniopomorskie Voivodeship (West Pomeranian Region) and the role of the region in the inflow of this form of capital to Poland. Research shows that Zachodniopomorskie Voivodeship could not provide direct investors with market-related benefits owing to the region's low GDP, small population size and a low absorption rate of the local market. On the other hand, investors could count on resource-related benefits such as availability of labour force, low salaries at relatively high productivity and convenient availability of transport. Decisions on locating FDI in the region were challenged by underqualified labour force. All these factors contributed to the region's small significance both in terms of the total number of enterprises and total value of the capital raised. Nevertheless, further study is required to analyse the role of the investment climate and its relationship with FDI location. This problem has not been addressed here due to the limits of this study.

Translated by Marcin Gryczka

Keywords: FDI (foreign direct investment), location factors, investment climate, Zachodniopomorskie Voivodeship

JEL codes: E21, F41, F41